

Külmaretk Vooremaale

Kuidas elad, Vooremaa 2010? retkel nähti vihma, äikest ja tormituult. Ka voori, Kalevipoja sänge ja kliimadebat

Üks loll jõuab muidugi rohkem küsida kui seitse tarka vastata, aga mul kipitas rattaretke ajal keelel kaks küsimust: kas Oskar Luts teadis, et ta elab Vooremaal, ja kuidas on lood kliimamuutustega (lehekuu kohta oli väga külm!)?

Helen Arusoo
Heiko Kruusi fotod

Sellist mõistet nagu „vooremaa“ kirjanik Lutsu sünni ajal veel muidugi ei tuntud. Geoloog Kalle Suuroja sõnul asuti voori uurima põhjalikult suhteliselt hiljuti, sellest on vaid sadakond aastat, kas niipalju ... Igal juhul Luts Vooremaast ei rääkinud. Praegu on aga kogu paikkond end määratlemas läbi Vooremaa mõiste. Iseloomulikult otsivadki väikesed paikkonnad endale uusi lugusid, uusi ühendavad jooni üleilmastumise vastu, olgu see või geograafiline üksus. Ja mis ses halba on, Vooremaal on voori tõesti palju ja need on nii suured, et unustad matkates ära, et ikka veel näitaks Elistvere voorel kõmbid, kilomeetrite kaupa. Retkelised mõõtsid voori ratta seljas, tunnetades, kuipalju need erinevad näiteks teistest jääaja „kunistitöödest“, Otepää kandi moreenimägedest. Väga erinevad: selgub, et osade voorte tekkele ei oska geoloogid seni piisavat seletust anda. Kuidas need on tekkinud, seda teatakse, aga kuidas täpselt, sellele ei ole vastust. Just seal Vooremaa kandis, kus pinnavormid on piklikud, laugjad, rahulikud. Vooremaa suurvoorestik on Euroopas ainulaadne paik, aga seda teame me nüüd. Lutsu muidugi küsimused voorte tekkest ei vaevanud. Aga meie tahame kõike teada, täpselt, ja küllap saame ka kunagi vastused.

No ja see kliima ..., õigemini ilmastik. Rohelised retkelised on harjunud, et rattamatkal on alati hea ilm. Nii on olnud pea kõik need 21 aastat, et lehekuu teine nädalavahetus näitab naeratavat päikeseketast ning retke meedikute autosuvila kitsa ukseava ees seisab päiksepõletusega matkalisi, kes paluvad kreemi. Aga sel aastal sattusime hilise kevade tõttu fenoloogi-

liselt justkui hoopis teise aega. Vooremaa voortel oli hirmkülm ja vihmane ning nägime ainult suletud pungadega toomingad. Nagu Rattarüütliks valitud kaksikud Luule Läpišov ja Laine Valk lõpetamisel ütlesid: nii külma retke pole kunagi enne olnud. Alati, alati on ju soe olnud ...

Kliimadebati õhtul, retke teisel päeval, selgitasid Andres Tarand ja Ain Kallis: muutused ilmastikus on toimunud ja toimuvad. Aga ärgem rääkigem kliimast, sest see on esialgu raskesti prognoositav, mudelid paranevad küll kogu aeg, aga ei tea usaldada. Praegune mudel näitab, et kliima soojeneb tulevikus 2–4 kraadi võrra, aga võib ka tulla looduslik jahenemine. Hoopis rääkigem ilmastikust, mitte kliimast. Ilmastik võib kiiresti muutuda. Juba praegu on väikestel saareriikidel küüditamine kodukohast reaalne. Ilmastikku võime ka meie, inimesed, muuta, see on kindel. Näiteks Ain Kallis meenutas, et 80ndate lõpus läks maailm taas valgemaks – suurenes atmosfääri läbipaistvus, sest Ida-Euroopa tööstustoodang vähenes. Eestis on see praegu 30ndate aastatega võrreldaval tasemel. Mis on ju muidugi rõõmustav.

Kui suured on aga meie ilmastiku muutused ja kas rattaretkelised ka edaspidi külma kätte jäävad, näeme juba järgmisel aastal Saaremaal. Eks siis või hakata järeldusi tegema, kuidas selle lehekuu ilmaga nüüd lähiajal ikkagi lood on.

Palamuse koolimajas rääkis Arno Teetala lugude tagapõhja Oskar Lutsu meenutusi koolipapa.

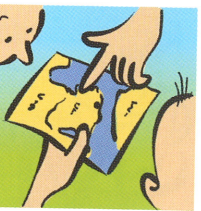
Teise päeva õhtune torm oli osade matkasellide varustus täiesti läbi ning mõttekas oli küürimiseks end juba päris paigale.

Voorte sünnist kõneles geoloog Kalle Suuroja Raigastvere vabrikust kust pilk pääses kaugetesse sinatavate metsade, järve ja konkurent Munamäe tontide.

Saare laagris jäi raske veoauto nii hullusti porri kinni, et retkeliste hulgast hüüti 20 meest appi seda lükkama.

SÕBRAD KOOS

Kalevipoja toolil Kääpal tunneb ka täiskasvanu end väikemehena.

Pealtnäha vaikne pildike, aga taustal paistab Roheline telk, mille tormi-ii poole tunniga kõveraks painutas. Kliimadebati esinejad Toomas Jüriado, Ain Kallis ja Andres Tarand talusid nurisemata pikka ooteaega, kuniks laager tormituulest kosus. Aga ega klimatooloogidel sobigi ilma üle kurta.

Eestimaa toiduteemalisel debatil räägiti printsipi „Põllult kahvlini“, mida roheliste arvates peaksid tarbijad seadusloojatelt nõudma. Meil peab olema toidu päritolumaal võimalik kindlaks määrata.

Telklaagri ja Laiuse linnuse vahele jäi ojake, justkui meenus kaugetest sõjakatest aegadest 18. sajandist.

Elistvere emise ümber sibasid kevadised porsad.